

ANN CLEEVES

KIVEN VARJO

SHETLANTI-SARJA

Suomentanut Annukka Kolehmainen

Karisto
Helsinki

Englanninkielinen alkuteos *The Killing Stones*

Copyright © Ann Cleeves 2025

Published by arrangement with John Hawkins & Associates, Inc., New York

Map artwork by ML Design Ltd

All rights reserved.

Suomenkielisen laitoksen julkaisulupa © Karisto / Kustannusosakeyhtiö Otava 2025

Tekstin- ja tiedonlouhinta kielletty.

ISBN 978-951-1-50033-9

OTAVA
KIRJAPAINO

Keuruu 2025

*Omistettu Stewart Bainille – orkneyläiselle,
lukijalle ja ystävälle.*

Westray

Norjanmeri

Links of Noltland

Pierowall

Westrayn perinnekeskus

WESTRAY

**PAPA
WESTRAY**

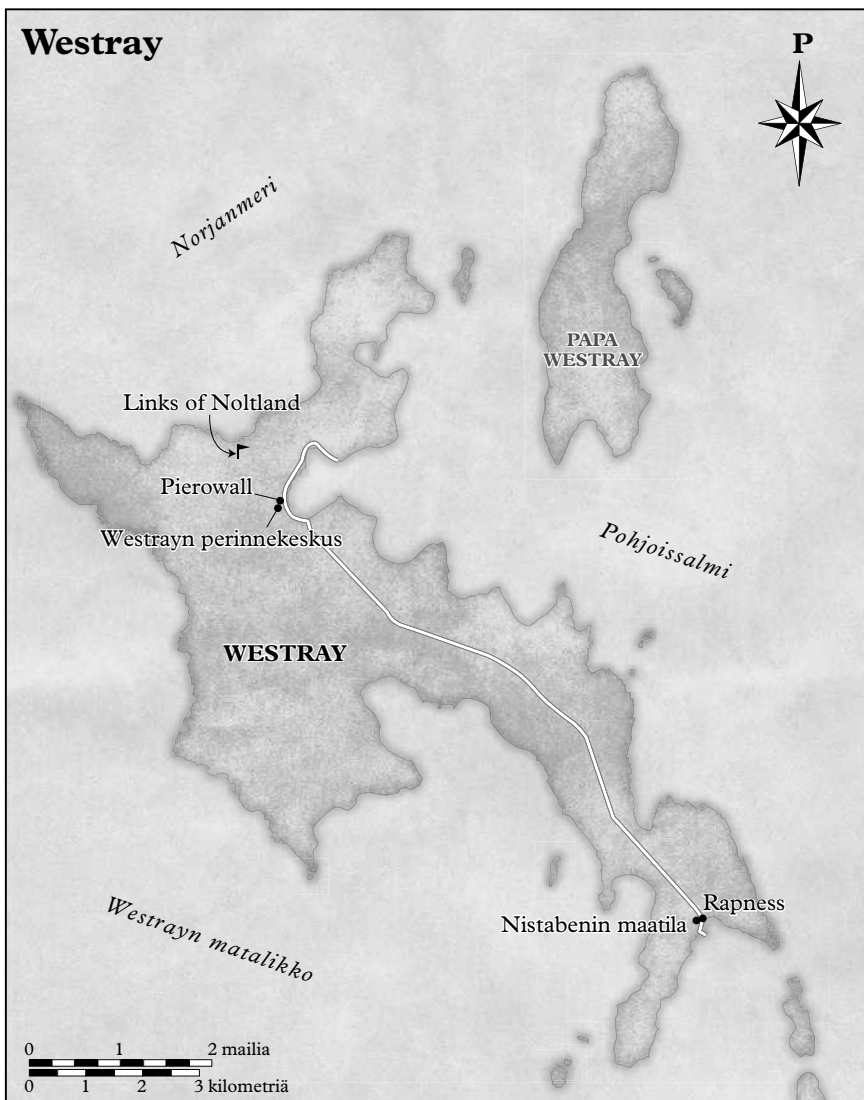
Pohjoissalmi

Westrayn matalikko

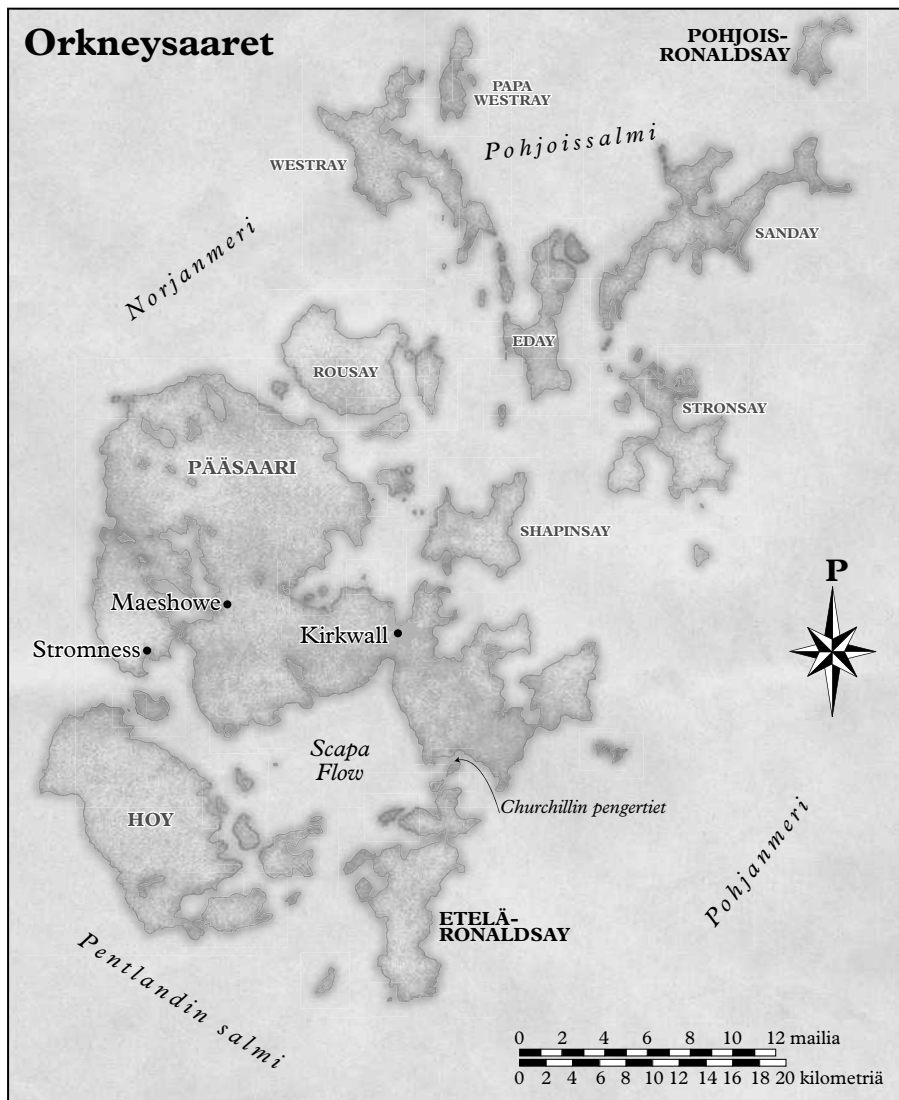
Nistabenin maatila

Rapness

0 1 2 mailia
0 1 2 3 kilometriä

Orkneysaaret

Kiitokset

Tuntui ihanalta kirjoittaa tätä kirjaa ja tutkia Orkneytä kaikessa rauhassa. Kiitos kaikille Westrayssä, kun saitte minut tuntemaan oloni tervetulleeksi – etenkin perinnekeskukseen viisaille vapaaehtoisille, Mabel Kentille Pierowallin hotellista sekä Tom ja Mary Bainille. Stewart Bain toimi kuljetajanani ja fikserinäni koko vierailuni ajan ja kertoi kylmistä pavuista ja rusinateeleivistä. Olen kiitollinen orkneyläiselle arkeologille Paul Sharmanille, joka kertoi minulle Noltlandin kaivauksista, Sandra Millerille, joka tiimeineen järjesti matkan Maeshoween, ja Neil Stevensonille, joka varmisti, etten jaaritellut liikaa omiani kirjoittaessani Ba’-pelistä. Jos kirjaan on eksynyt virheitä, vastuu on luonnollisesti yksin minun.

Ystäväni, tohtori James Grieve, esiintyy jälleen romaanissa omana itsenään, ja iloitsen siitä, että hän jatkaa työtään kirjan sivuilla, vaikka tosielämässä saattaakin jäädä jossakin vaiheessa eläkkeelle. Kiitos Rosalie Greemanin sukulaisille, jotka lahjoittivat huomattavan summan hyväntekeväisyyteen Boucheron San Diegossa saadakseen Rosalien nimen tähän romaaniin.

Vaikka kirjoittaminen on yksinäistä puuhaa, tarvitaan iso joukko ihmisiä, ennen kuin kirja saadaan lukijoiden käsiin. Kiitos tukijoukoilleni Pan Macmillanissa – Alexille, Lucylle, Franille, Ellahille, Charlottelle, Natashalle, Stuartille, Rosalle, Marylle ja kaikille edustajille, jotka levittävät sanaa kirjoistani. Mitä tulee USA:han, olen kiitollinen Kelleylle, Catherinelle, Kellylle ja Sarahille, Australiassa taas Pravee-

nille ja Candicelle ja Kanadassa kaikille PGC:ssä, etenkin Jenille. Valtavat kiitokset agentilleni Mosesille, kaikille yhdysvaltalaisille agenteilleni ja kustantajilleni sekä Rebecalle VHA:sta. Kiitän jälleen Cornwell Internetin Jeania ja Rogeria niin ystävyystyöstä kuin verkkosivujeni päivittämisestäkin. Erityismaininta Emmalle, loistotiedottajalle ja hausalle matkakumppanille. Kiertäminen ei tuntuisi samalta myöskään ilman Benchmarkin Steveä ja Geoffia.

Yhteistyö Reading for Wellbeing- ja Woodyard-hankkeiden kanssa on ollut hurjan hauskaa. Muut hoitavat suurimman osan kovasta työstä, mistä olen heille kiitollinen – kiitokset siis assistentilleni Janelle, kaikille kirjastojen työntekijöille, NHS:lle ja Reading for Wellbeingin vapaaehtoisjärjestöille Koillis-Englannissa sekä Woodyardin komitean jäsenille, jotka ahkeroivat tehdäkseen yhteisökeskushankkeesta totta Pohjois-Devonissa. Erityiskiitokset Naomille ideasta sekä parhaalle ystävälleni Suelle, joka suostui lähtemään mukaan.

Lopuksi kiitokset kirjakauppiaille ja kirjastohenkilökunnalle, jotka levittävät lukemisen taikaa, ja itse lukijoille, jotka suovat minulle tarinoiden kertomisen ilon.

Esipuhe

Archie Stout karjui myrskyyn. Hänen voimakas äänensä kai-kui kuin sumutorvi, mutta ujeltava tuuli puhalsi sanat tie-hensä ja hajotti ne kuin meren vaahdon. Muutti ne se-kaviksi ja järjettömiksi. Eikä sanojen kohde muutenkaan olisi kuullut niitä, sillä taskulampun valo oli jo kadonnut. Sydäntalven pimeys oli nielaissut sen, ja Archie oli yksin.

Hän oli Orkneyn miehiä, Westrayssä syntynyt ja kasvanut. Hän rakasti kunnon myrskyä, sen mahtia ja dramatiikkaa, ja hänen raivoonsa sekoittui rippunen lapsellista riemua. Hilpeyttä. Hän rakasti myös kunnon riitoja – etenkin, jos tiesi olevansa oikeassa.

Hetki meni ohi. Vaikka Archie oli varustautunut sään-mukaisesti, ei silti tuntunut erityisen nautittavalta seistä rannalla ikivanhojen luiden ja kivien päällä, kun ystävät olivat odottaneet häntä Pierowallin hotellin baarissa jo tunnin. Hän kuvitteli tulen lämmön ja muiden naurun, kun hän saapuisi likomärkänä hiukset pitkin päätä ja parta edelleen vettä tippuen. Heidän tervehdyksensä: ”Hei äijä, missä oikein kuhnit? Mitä hittoa teit ulkona tällaisella säällä?”

Ongelma, joka oli vaivannut häntä koko päivän, ei kuitenkaan ollut hävinnyt mihinkään. Archie mietti edelleen, miten se kannattaisi hoitaa. Vailan kanssa siitä ei ainakaan voinut keskustella. Jos Archien isä olisi ollut vielä elossa, tämä olisi ehkä tiennyt, mikä olisi parasta. Niin saarelle kuin heidän perheelleenkin.

Sitten Archie keksi, että voisi soittaa Jimmy Perezille. Jimmy oli hänen vanhin ja läheisin ystävänsä, tavallaan sukulainenkin. Jimmy oli viisas mies. Tämä vaistosi muiden tunteet ja ajatukset. Archie soittaisi Perezille heti aamulla. Kun päätös oli tehty, hän tunsi olonsa kevenevän ja käänsi taskulamppunsa mereltä kohti polkua, joka johti takaisin autolle.

Kauempana hämyssä tuikkiva valo oli kuin hänen oman lamppunsa välkkyvä kuvajainen. Archie pysähtyi uteliaana ja odotti, että se saavuttaisi hänet. Hän näki muodottoman hahmon, jonka sadetakin helma hipoi saappaanvarsia. Archie tunnisti tulijan vasta osoittaessaan taskulampulla tämän kasvoja.

"Ai", hän sanoi. "Sinäkö se olitkin."

Luku 1

Willow nautti aina lauttamatkasta saarille – nytkin, vaikka hänellä oli vauva mahassaan ja nelivuotias vastuullaan, ja lautta oli myöhässä myrskyn vuoksi. Orkneyn talvi sävähdytti häntä enemmän kuin mikään muu vuodenaika. Se johtui villien, tuulisten päivien nostattamasta riemusta ja siitä, että hän sai tutkia saaren salaisuuksia vähän aikaa yksin, ennen kuin turistit taas saapuisivat. Sai kaivautua sen uumeniin. Juurtua sinne perheensä kanssa. Sillä hän ja hänen miehensä Jimmy Perez olivat jo päättäneet, että jäisivät tänne ainiaaksi.

Willow oli hemmotellut itseään törsäämällä istumapaikkaan Magnus Loungessa, istui nyt yhdellä mukavista sohvista Jamesin nukkuessa sylissään ja tuijotti ensin pimeyttä ja sitten kotinsa lähestyviä valoja miettien, että jos ei olisi ollut raskaana, hän olisi kohottanut maljan Highland Park -mallasviskiä saarelle ja elämälleen täällä. Hän oli käynyt etelässä Aberdeenissa erään iäkkään sukulaisensa luona, kun pystyi vielä matkustamaan, ja iloitsi nyt päästessään takaisin kotiin. Laskettuun aikaan oli puolitoista kuukautta. Hän synnyttäisi talvivauvan, mikä sekin tuntui kutkuttavalta.

Huone oli miltei tyhjä. Tähän aikaan vuodesta matkailijoita oli vähän, ja useimmat paikallisista olivat hyteissään. Willow ei ollut koskaan kärsinyt merisairaudesta, ja James näytti perineen hänen vastustuskykynsä. Alus jatkaisi matkaansa Shetlandsaarille pysähtyttyään ensin Kirkwallissa. Shetlanti olisi aina Willow'lle tärkeä paikka – Jimmy Perez oli syntynyt Fair Islellä, ryhmän eteläisimmällä saarella, ja Shetlannissa he olivat tavanneet – mutta heidän yhteinen kotinsa oli Orkneysaarilla, jotka olivat ulkosaarista lempeimmät ja hedelmällisimmät.

He saapuivat perille keskiyöllä. Willow kantoi nukkuvan lapsen autokannelle, kiinnitti tämän turvaistuimeen ja ajoi sitten muutaman harvan matkustajan vanavedessä laiturille, ohitti varjoissa häämöttävät teollisuusrakennukset ja suuntasi Kirkwallista maaseudulle.

Hän oli kuvitellut, että Perez valvoisi odottamassa heitä ja tuli palaisi edelleen takassa. Hän oli tekstannut tälle, kun lautta oli lähestynyt rantaa ja matkapuhelinkenttä palannut. Vastausta ei ollut kuulunut, mutta Jimmy oli yhtä harvasanainen viesteissään kuin puheissaankin. Ajaessaan vanhan pappilan pihaan Willow näki valon heijastuvan alakerran ikkunoista. Ikkunoiden eteen oli vedetty verhot, mutta niiden raoista pilkotti valojuovia. Astuessaan sisään hän kuitenkin huomasi välittömästi, että talo oli ollut jo jonkin aikaa tyhjillään, vaikka hiilet hehkuivat edelleen pesässä ja lämmitys oli jätetty päälle. Jos Jimmy olisi ollut kotona, hän olisi kuullut auton kääntyvän pihaan ja tullut eteiseen heitä vastaan, ottanut Jamesin syliinsä ja halunnut ehdottomasti viedä tämän nukkumaan. Myös hänen neljätoistavuotias adoptiotyttärensä Cassie kuului luonnollisesti perheeseen, mutta tämä vietti parhaillaan joululomaansa Shetlannissa biologisen isänsä Duncanin ja tämän kumppanin Celian luona. Jouluna täällä olisivat vain he kolme. Ja lapsi, joka kohta syntyisi.

Willow nousi portaat yläkertaan ja pani Jamesin sänkyyn. Tällä oli jo pyjama yllä. Jimmyn poissaolo ei huolestuttanut häntä. Kyse oli varmasti työasioista. Työ oli aina merkinnyt Jimmylle liikaakin, ja Willow'n jäätyä äitiyslomalle tämä suhtautui siihen entistäkin tunnollisemmin. Perezin alueeseen kuuluivat sekä Shetlanti että Orkney, ja hän matkusti paljon. Hän oli mennyt nuorena naimisiin, mutta liitto oli kariutunut. Vaimonsa mielestä Perez oli upottanut työhön liikaa aikaa ja energiaa. Vaimo oli moittinut häntä kyvyttömäksi hillitsemään tunteitaan, ja oli totta, että Perez tuntui

tuhlaavan kaiken myötätuntonsa uhreihin, heidän sukulaissiinsa ja jopa rikollisiin. Toisinaan Willow mietti, riittikö tällä vielä annettavaa perheelleen. Mutta työ oli Willow'llekin intohimo, joten hän ymmärsi.

Hän nosti pannun levyille keittääkseen teetä, ennen kuin huomasi Jimmyn käsialalla kirjoitetun lapun, joka oli asetettu pystyyn keittiön pöydälle.

Archie Stout on kadonnut, ja Vaila on suunniltaan. Onnistuin saamaan venekeydyin Westrayhin. Soitan aamulla. Olen niin pahoillani. Ikävä sinua, rakastan sinua.

Willow ei yrittänyt soittaa Perezille. Tällä olisi kiire, eikä kenttää luultavasti edes olisi. Hän mietti, kuinka Jimmy oli onnistunut pääsemään Westrayhin. Tähän aikaan vuodesta tuli hyvin varhain pimeää, ja illalla oli myrskynnyt rajusti, vaikka tuuli alkoi jo tyyntyä. Ehkä pelastusvene oli vienyt Jimmyn perille. Ehkä Archie oli kokenut merellä katiskoita pikku kalastuspurkillaan ja joutunut pulaan. Hän oli pikemminkin maamies kuin kalastaja. Myrsky oli noussut äkillisesti ja yltynyt odottamattoman raivokkaaksi. Levottomuus nakersi Willow'n mielen perukoilla, mutta hän tiesi arvailun olevan turhaa ja yritti unohtaa epäilyksensä. Lyöttäytyessään yhteen Jimmy Perezin kanssa hän oli tiennyt, millainen tämä oli, ja päättänyt vakaasti, ettei yrittäisi muuttaa tätä.

Sitä paitsi hän ymmärsi, miksi Perez oli niin epätoivoisesti halunnut päästä Westrayn saarelle. Archie Stout oli Perezin ystävä. Paras ystävä koko Orkneyssä. Kenties koko hänen elämässään. He olivat tavallaan sukua. Heidän isoisänsä, isoisoisänsä tai ehkä enonsa oli muuttanut Fair Isleltä Orkneyhin, ja Archie oli usein viettänyt lomiaan Perezien torpalla. Hän viljeli maata Westrayn saarella ja asui Nistabenin tilalla vaimonsa ja kahden poikansa kanssa, ja nyt miesten perheetkin olivat ystäväystyneet.

Willow joi teensä ja meni vuoteeseen. Oli liian myöhä soittaa Archien vaimolle Vailalle, ja joka tapauksessa Archie oli varmaankin jo turvallisesti kotona. Kenties kaikki kolme istuivat maatilalla keittiössä, nauttivat myöhäistä illallista ja kumosivat maljoja Archien paluun kunniaksi. Archie oli seurallinen mies ja loistava viulisti. Hän oli kova juhlimaan ja pani pirskeet pystyyn pienimmästäkin syystä. Willow'ta väsytti.

Aamulla hän havahtui hiljaisuuteen. Oli aivan tyyntä. Päivä ei ollut vielä valjennut, eikä seinän takaa Jamesin huoneesta kuulunut hiiskaustakaan. Hän ihmetteli, mihin oli oikein herännyt, kunnes tajusi puhelimensa hurisevan. Hän oli pannut sen äänettömälle mutta nukkunut niin kevyesti, että värinä oli katkaissut hänen unensa.

Hän kurkotti puhelimen käteensä, ennen kuin se lakkaisi soimasta, huomasi soittajan olevan Perez ja antoi helpotuksen levitä vatsanpohjaansa. Vasta nyt hän tajusi heränneensä oudon levottomuuden vallassa. Ehkä hän oli nähnyt häiritsevää unta, vaikka sen yksityiskohdat olivatkin jo haihtuneet hänen mielestään.

"Hei. Oletko vielä Westrayssä Archien ja Vailan luona?" Willow'n mieleen palasi jälleen edellisiltainen kuvitelma pikukutunneille juopottelevasta kolmikosta ja Archiesta, joka soitti säveliään.

Vasta silloin hän kuuli Perezin huohottavan niin, että tämän oli vaikea puhua. Kuin tämä olisi haukkonut henkeään.

"Jimmy! Mitä nyt?"

"Archie." Perez lausui sanan hyvin työläästi. "Hän on kuollut."

"Kuinka?" Vaikka Willow oli äitiyslomalla, hän oli silti poliisi. Periaatteessa hän ei ollut Jimmyn pomo, ja hänen vastualueensa oli laajempi – se kattoi kaikki Skotlannin saaret – mutta hän otti vaistomaisesti komennon. Hänen aivonsa latelivat jo ohjeita siitä, miten tällaisissa tapauksissa meneteltiin.

Perez oli pitkään hiljaa. "Hänet taidettiin murhata." Hän vaikenen jälleen. "Hänet taatusti murhattiin."

"Onko saarella lääkäriä, joka voi todeta hänet kuolleeksi?"

"Voi, Archie on totisesti kuollut." Nyt Jimmy jo nyhkytti. Hän alkoi murtua. Voimakkaat tunteet ottivat jälleen vallan.

"Mutta Jimmy, tunnet säännöt. Tiedät, miten nyt on edettävä."

"Toki. Kyllä, täällä on lääkäri."

"Mistä Archie löydettiin?" Nyt Willow oli sytyttänyt yölampun ja löytänyt muistikirjan ja kynän.

"Links of Noltlandista. Vähän Grobustin rannalta sisämaahan päin. Läheltä sitä entistä kaivauspaikkaa."

"Oliko merkkiä kuolinsyystä?"

"Isku tylpällä esineellä päähän. Ase on edelleen ruumiin vieressä."

"Hoidetaan James Grieve seuraavalle Aberdeenista lähtevälle lennolle. Huolehdi sinä siitä, ettei rikospaikalle pääse muita."

"Totta kai." Perez kuulosti jo rauhallisemmalta.

"Kuka löysi ruumiin?"

"Minä", Perez miltei kuiskasi. "Minä löysin."

Luku 2

Talven ensimmäisen pakkasyön kylmyys tuntui järkyttävältä lempeiden, tuulisten syyspäivien ja vasta laantuneen myrskyn jälkeen. Jimmy Perez seisoi kapealla dyynillä ja vartioi ystävänsä ruumista. Kun päivä kunnolla valkenisi, hän näkisi pitkän rantakaistaleen. Rannalla oli koiranulkoiluttajien suosima polku ja penkki, josta näki merelle. Hän oli soittanut Archien vaimon Vailan äidille pyytääkseen tätä Vailan ja lasten seuraksi, ja nyt tuntui helpottavalta olla yksin, kunnes kollegat Orkneyn pääsaarelta saapuisivat aamun ensimmäisellä lautalla Westrayhin. Perez katseli pohjoiseen, jossa erotuva himmeä aamunkajo sai kaiken näyttämään varjoisalta ja sumealta, epätodelliselta. Kalpea kuu paistoi edelleen.

Archien kuolemakaan ei tuntunut todelliselta. Archie oli aina ollut mitä suurimmassa määrin elossa – jopa elämää suurempi hahmo ja peloton riskinottaja. Poikasena hän oli houkutellut ujoa Jimmyä ilkitöihin ja seikkailuihin, joihin tällä ei olisi koskaan ollut sisua yksikseen. Perez oli ollut siitä suunnattoman kiitollinen. Ehkä juuri Archielta Perez oli saanut rohkeutta muuttaa etelään Aberdeeniin ja ryhtyä poliisiksi, ja Archie oli myös houkutellut Perezin takaisin saarille, kun tämän ensimmäinen liitto oli kariutunut. He olivat olleet joka suhteessa toistensa vastakohtia. Perez oli perinyt espanjalaisten esi-isiansä tummat piirteet, kun taas Archie oli ollut viikinki päästä varpasiin. Hiekkatukkainen ja jääsilmäinen, impulsiivinen ja karkäs niin nauramaan kuin suuttumaankin. Nuoruudenheilansa Vailan kesyttämä, mutta vain osittain. Hänestä oli edelleen uhkunut vaaran tuntua.

Archie oli ollut riemusta suunniltaan, kun Perez oli kertonut muuttavansa perheineen Orkneyhin. Hän oli kaapannut

Jimmyyn syliinsä ja toistellut pehmeällä orkneyläiskorostuksellaan: "Loistouutinen! Kerrassaan mahtavaa! Vanha sakki jälleen koossa."

Hän oli auttanut Pereziä ja Willow'ta löytämään uuden kodin Harraystä, purkanut kasseja ja laatikoita ja juonut heidän terveydekseen. Muun muassa Archien takia Perez oli päättänyt jäädä saarelle loppuiäkseen.

Perez katsoi puhelintaan tarkistaakseen kellonajan. Pian autolautta saapuisi Kirkwallista ja poliisit sen mukana. Heidän tultuaan Perezin pitäisi palata Nistabeniin ja kohdata Vaila. Kun pelastusvene oli jättänyt hänet Rapnessin laituriin, hän oli pistäytynyt maatilalla ja pyytänyt autoa lainaan. Westray oli suuri, kolme kertaa hänen kotisaarensa Fair Islen kokoinen, ja hän oli tiennyt tarvitsevansa kulkuneuvon. Nyt hän odotti kauhuissaan Vailan tapaamista. Tällä olisi valtavasti kysymyksiä, joihin Perezillä ei vielä ollut vastausta.

Perez oli puhunut Willow'n kanssa ja tiesi, että tämä hoitaisi kaiken eleettömään, tehokkaaseen tapaansa. Äkkiä Perezin valtasi suunnaton kiitollisuus, koska hän tiesi, että Willow olisi aina hänen tukenaan. Tämä näytti hipiltä pitkine, takkuisine hiuksineen ja kirpputorivaatteineen, mutta Perez ei ollut koskaan tavannut parempaa poliisia. Eikä parempaa naista, viisasta ja läpikotaisin luotettavaa. Willow oli *hänen* naisensa. Surustaan huolimatta Perez hymyili hyvälle onnellleen.

Hän kuuli poliisien tulon jo ennen kuin näki heidät: Phil Bainin ja Ellie Shearerin. Ikääntyvä Ellie oli ilmeisen tyytyväinen rivipoliisin rooliinsa alueensa ylikonstaapelina. Hän oli järkevä ja järkkymätön. Pohjois-Englannissa varttunut Ellie oli lähtenyt lomalle Orkneyhin, rakastunut sikäläiseen mieheen ja jäänyt. Phil oli uusi poliisissa, vastavalmistunut, viaton raakile, joka näytti edelleen opiskelijalta. Hän oli muuttanut etelään Teessideen kouluttautuakseen poliisiksi, mutta saarten vetovoima oli saanut hänet palaamaan. Perez

ei erottanut heidän sanojaan mutta kuuli keskustelun sävyn – järkyttyneen mutta samalla innokkaan. Hekin olivat ehkä tunteneet Archien musikanttina ja maanviljelijänä, mutta juuri muuta he eivät olleet hänestä tiedneet.

Nyt oli jo aivan valoisaa. Parivaljakko käveli golfkentältä rannalle johtavaa polkua seuraten Perezin ohjeita ja käyttäen samaa reittiä, jota Perez oli kulkenut löytäessään Archien. He olivat jättäneet autonsa golferhon parkkipaikalle. Willow'ta nauratti aina, kun hän muisti Westrayn olevan niin vauras, että siellä oli jopa golferho. Kylästä johti rannalle myös ajokelpoinen tie, mutta Perez oli halunnut sulkea sen liikenteeltä, jotteivät mahdolliset renkaanjäljet tuhoutuisi. Edellisiltainen rankkasade oli kuitenkin muuttanut tien soiseksi hetteiköksi, eikä hän uskonut heidän löytävän mitään käyttökelpoista. Hän huikkasi kollegoilleen pyytääkseen heitä pysähtymään. Hän ei halunnut heidän kompastuvan ruumiiseen. Hän lähti alas rinnettä heitä vastaan ja tajusi palelevansa. Hän kiersi rikospaikan kaukaa ja liittyi heidän seuraansa.

"Jimmy, olen pahoillani", Ellie avasi keskustelun. "Tiedän, että olitte hyviä kavereita." Hän katsoi ruumista. Se lojui pak-sujen, mustien muovinkappaleiden välissä, joiden painona oli kuluneita autonrenkaita. "Mikä tämä on? Jonkinlainen kaatopaikka, vai?"

"Entiset arkeologiset kaivaukset. Kun työ saatiin päätökseen, alue peitettiin siltä varalta, että joku haluaisi myöhemmin tulla tänne jatkamaan."

Perez muisti kesän, jonka kaivajat olivat viettäneet saarella. Hän oli ollut Nistabenissa Archien ja tämän vanhempien vieraana. Hän ja Archie olivat olleet lapsia – kahdeksan tai yhdeksän vanhoja – ja opiskelijat olivat olleet heistä jännittäviä, kuin vieraita toisesta maailmasta. Arkeologit olivat vuokranneet Archien vanhempien omistaman lomamökin. Se oli lähellä Nistabenin maatilaa, ja joukko oli juhlinut ran-

nalla myöhään yöhön. Perez ja Archie olivat kurkkineet huoneensa ikkunasta, nähneet tulen kajossa tanssivat hahmot ja kuulleet rannalta kantautuvat sävelet.

"Odotatteko tässä", Perez sanoi, "kun käyn tapaamassa Archien leskeä? Teidän täytyy pitää paikkaa silmällä, kunnes oikeuslääkäri saapuu. Willow on sopinut, että James Grieve tulee aamulennolla, ja toivon, että Grievellä on rikospaikkatiimi mukanaan."

"Vieläkö hän tekee töitä? Luulin hänen jo jääneen eläkkeelle."

"Ei, hän ei malta pysyä poissa." Perez ei tiennyt, miksi Grieve oli palannut hommiin, mutta oli kiitollinen saadessaan työtoverin, jonka kunnioitus kuolleita ja heidän omaisiaan kohtaan veti vertoja vain tämän taidoille.

Vankka, jyrävä Nistaben oli rakennettu kestävänsä saaren myrskyt. Se oli myös vauras: päätaloa ympäröi joukko karjasuojia ja muita ulkorakennuksia. Orkneyläiset olivat oikeita viljelijöitä, eivät mitään torppareita. Tila oli ollut Stouteilla sukupolvien ajan, ja Perezille siitä oli tullut miltei toinen koti. Hän riisui saappaansa porstuaan ja tassutteli sukkasillaan keittiöön. Hän ei koputtanut. Se olisi tuntunut oudolta, ja silti hän oli täällä työtehtävissä, joten hänen olisi kenties pitänyt ilmoittaa tulostaan. Pian pomot saapuisivat Glasgow'sta ja ottaisivat jutun hoitaakseen, mutta siihen asti hän johtaisi tutkintaa, ja hänen pitäisi tasapainoilla ystävän ja poliisin roolien välillä. Pienissä saariyhteisöissä ei ollut mitenkään tavatonta, että ihmisillä oli monta roolia, mutta Perezistä niiden yhdistäminen tuntui vaikealta.

Vaila istui äitinsä kanssa pöydän ääressä. Pöydällä oli tee-pannu ja kaksi mukia, mutta Perezistä ne näyttivät koskemattomilta.

Hän istuutui heidän seuraansa. "Missä pojat ovat?"

"Yläkerrassa." Vaila nosti katseensa. "He eivät vielä tiedä.

En käsitä, miten kerron tämän heille. He tietävät kyllä, että heidän isänsä on kadonnut, mutta eivät ole kuulleet juttua koko kauheudessaan. Ajattelin, että soisin heille vielä pari tuntia tietämättömyyttä.”

”He eivät ole syöneet aamiaista ja kuolevat kohta nälkään. Mitä jos voisin heidät meille ja ruokkisin heidät?” Evelyn, Vailan äiti, näytti itkettyneeltä mutta piti itsensä koossa. Hänen sukupolvelleen kuolema oli tuttu vieras. Myös Evelynin iäkkäitä sukulaisia oli todennäköisesti hukkunut myrskyissä merellä tai menehtynyt hoitamattomiin sairauksiin, kun saaret olivat olleet nykyistä enemmän eristyksissä. ”Juttele sinä Jimmyn kanssa ja tule sitten meille, niin selitämme pojille yhdessä. Ehkä sinullakin on silloin enemmän kerrottavaa.”

Vaila nyökkäsi sen näköisenä, että pienikin ele tuntui ylivoimaisen raskaalta. Evelyn lähti hakemaan poikia. Perez kuuli vaimeaa puhetta ja askelten kopinaa portaissa, ja äkkiä talossa oli taas hiljaista lukuun ottamatta vuoroveden kohinaa ulkona pikkukivirannalla. Veden äänet kuuluivat jatkuvasti taustalla.

”Jimmy, onko se totta? Onko hän tosiaankin kuollut?”

”Aye.” Perez veti henkeä. ”Vaila, hänet murhattiin. Kuolema ei ollut onnettomuus. Hän sai rajun iskun päähänsä. Ase on edelleen rikospaikalla.”

Hän oli vähällä lisätä: *Ja omituinen ase onkin*. Mutta hetki oli väärä. Hänen oli muistutettava itselleen, että Vailakin saattoi olla epäilty. Perez yritti päätellä, mitä tämän mielessä liikkui, mutta Vaila vaikutti ainoastaan turralta ja hämmennyneeltä.

”Meidän on tutkittava hänen kuolemansa”, Perez jatkoi. ”Ja esitettävä kysymyksiä.”

”Mutta kuka olisi halunnut tappaa Archien?”

Perez katsoi Vailaa pöydän poikki. ”Olin aikeissa kysyä samaa sinulta.” Archie oli nimittäin hankkinut vihamiehiä

miltei yhtä helposti kuin ystäviäkin, mutta vihollisuudet eivät olleet koskaan kestäneet pitkään. Archiella ei ollut tapana kantaa kaunaa. Hänet kuitenkin tunnettiin raivokohtauksistaan. Hän käytti niin sanan säilää kuin nyrkkejäänsäkin. Viime aikoina niin oli tosin käynyt harvemmin. Hän oli hieman rauhoittunut asetuttuaan aloilleen Vailan kanssa.

Vaila ei vastannut välittömästi. Sen sijaan hän nousi pannakseen teeveden kuumenemaan. Saaren naisilta odotettiin vieraanvaraisuutta, ja siltä oli mahdotonta välttää. Perez ei edes yrittänyt jarrutella, ja sitä paitsi juuri sillä hetkellä hän kaipasi kuumaa, vahvaa teetä. Vaila laski pannun pöydälle, ja Perez kaatoi juomaa yhteen käyttämättömistä mukeista.

"Rehellisesti sanoen", Vaila aloitti, "minulla ei ole aavistustakaan. Hän on viime aikoina vähän rauhoittunut. Ja kaikki tietävät, millainen hän on. Jopa ne, jotka ovat vasta muuttaneet saarelle. Jos hän uhkaisi kiehahtaa, kaikki vain nauraisivat ja komentaisivat häntä rauhoittumaan."

Perez ajatteli Vailan olevan oikeassa. "Kerro, mitä eilen tapahtui. Tiedän, että kävimme kaiken läpi jo illalla, kun olin saapunut. Mutta nyt on tärkeää saada muistiin pienimmätkin yksityiskohdat. Ymmärräthän sinä?"

"En oikein. En käsitä tätä. Kaikki on kuin painajaista tai karmeaa satua." Vaila nosti katseensa. Hän oli hoikka ja tumma. Nuorena hän oli aina vaikuttanut ikäistään vanhemmalta, mutta miltei kahdessakymmenessä vuodessa hän ei ollut vähääkään muuttunut. Hän näyttäisi samalta vielä kuusikymmentävuotiaanakin. Perezillä oli Fair Isellä sukulaisia, joiden laita oli täsmälleen samoin. "Ja olen niin hirveän väsynyt."

Perez mietti, kuinka olisi puhunut murhatun vaimolle, jos uhri olisi ollut kuka tahansa muu, mutta yhtä kiivas luonteeltaan. Hän olisi tietenkin kohdellut tätä lempeästi mutta myös vaatinut vastauksia.

"Olen pahoillani. Tämä on hoidettava nyt. Mitä enemmän aikaa kuluu, sitä enemmän unohdat. Tai keksit huomaamat-

tasi kaikenlaista, teet hätäisiä johtopäätöksiä ja muutat ne faktoiksi. Silloin *niistä* tulee tarina.”

”Niin”, Vaila vastasi. ”Ymmärrän. Ja ehkä on parasta hoiata tämä nyt, kun järkytys vielä tekee kaikesta epätodellista. Ennen kuin alkaa olla liian tuskallista puhua siitä.”

Perez laski puhelimensa pöydälle. ”Äänitän keskustelun, sillä olen itsekin sokissa. Saatan ymmärtää jotakin väärin. Sopiiko se?” Perez vaikeni ja lisäsi vasta vähän ajan kuluttua. ”Hän oli minulle rakas.”

Vaila näytti hätkähtävän hänen sanojaan ja nosti katseensa. ”Totta kai. Tiedät, mitä teet.”

”Puhutaan eilisestä. Oliko se aivan tavallinen päivä?”

”Jep. Pojat olivat jo tulleet koulusta joululomalle, ja anoin heidän nukkua pitkään. Yleensä komennamme heidät ylös auttamaan maatilán töissä, kun he ovat kotona. Mutta tiedät, millainen on lukukauden viimeinen viikko, pelkkää juhlaa ja herkuttelua, ja lapset käyvät aina vain enemmän ylikierroksilla. Vaikka he ovatkin nyt vanhempia – Lawrie on melkein mies, ja Iainkin muutti syyskuussa asuntolaan Kirkwalliin – he intoilevat edelleen joulusta.”

Perez nyökkäsi.

”Tuuli oli jo yltyvässä, ja oli ennustettu myrskyä, joten heti aamiaisen jälkeen Archie kävi ruokkimassa elikot navetassa ja tarkisti sitten, että kaikki oli kiinnitetty ja varmistettu, ennen kuin rajuilma puhkeaisi. Hän kävi sisällä kahvilla.” Tauko. ”Aamulla hän oli jo kerran käynyt ulkona, kun päivän ensimmäinen lautta saapui Kirkwallista.”

”Kaikki oli siis kuten ennenkin, eikä mikään poikennut tavallisesta?”

Vaila vaikeni hetkeksi, ja Perez huomasi hänen ottavan keskustelun erittäin vakavasti. Vaila kertasi edellisen päivän tapahtumia mielessään kuin elokuvaa.

”Hän tuli kahville vähän myöhemmin kuin olisin odottanut. Olin jo menossa ulos tarkistamaan, mikä häntä pidät-

teli. Katsomaan, tarvitsiko hän vaikka apua jossakin. Mutta silloin hän tuli sisään." Tauko. "Hän pani puhelimensa takin-taskuun, kun astui keittiöön. Ilmeisesti hän oli juuri puhunut jonkun kanssa."

"Kysytkö, kenen?"

Vaila pudisti päätään, Perezin mielestä hieman kiusaantuneesti, mutta nyt oli turha painostaa liikaa. Puhelu pystytäisiin kyllä jäljittämään.

"Millä tuulella hän oli?"

"En oikein tiedä." Vaila epäröi ja valikoi sanansa tarkoin. "Ehkä vähän rauhaton. Levoton. Myrskyt kävivät aina hänen hermoilleen. Lapset ovat samanlaisia. Oletko katsellut leikkikentälle tuulisena päivänä? Tenavat muuttuvat jotenkin valttomiksi. Villeiksi. Niin kuin lypsävät keväällä, kun ne päästetään ometasta pihalle ensimmäistä kertaa talven jälkeen."

"Sellainenko Archiekin oli eilisaamuna? Vähän villi?"

"Aye", Vaila vastasi. "Ehkä." Äkkiä hän hymyili. "Muttei sen enempää kuin muulloinkaan! Tunsit hänet, Jimmy."

Perez nyökkäsi. "Entä mitä sitten tapahtui?"

"Joimme yhdessä kahvit keittiössä. Pojat olivat jo heränneet ja nauttivat aamiaista." Hengähdystauko. "Mutta eivät sinua kai tällaiset seikat kiinnosta."

"Päinvastoin! Jatka samaan malliin."

"Sitten menin ulos. Auttelen seniorikerhossa, ja kerholaisilla oli joululounas Pierowallin hotellissa. Archie jäi paperitöihin, ja Lawrie otti rennosti, pelasi jotakin tietokonepeliä, johon on jäänyt koukkuun. Iain oli sopinut, että kyläilisi ilta-päivällä kaverinsa luona – Fiona-opettajan pojan – joten vein hänet sinne."

"Mihin aikaan palasit kotiin?"

"Kello oli kolme, kun olimme saaneet jäljet siivottua."

"Tulitko suoraan tänne?"

Vaila pudisti päätään. "Joulukoristeemme näyttivät vähän kuluneilta, joten pistäydyin Lizzalla hankkimassa uusia.

Hänelle oli tullut upeita joulupalloja." Vaila näytti hetkeksi unohtavan Archien kuoleman ja ajattelevan vain nättiä joulukuusta. "Rupattelimme tovin. Tiedät, että Lizza on kova puhumaan. Sitten hain Iainin kaverinsa luota ja vaihdoin sielläkin muutaman sanan."

Perez nyökkäsi.

Vaila jatkoi kertomustaan. "Kun pääsin kotiin, luulin, että Archie olisi edelleen ollut täällä Lawrien kanssa, mutta hänestä ei näkynyt merkkiäkään ja hänen autonsa oli poissa. Olin jättänyt heille keittoa lounaaksi, ja se oli syöty. Tiskipöydällä oli kaksi lautasta, ja he olivat tehneet selvää kokonaisesta leivästä." Tauko. "Lawrie oli edelleen huoneessaan. Hän ei koskaan poistuisi koneeltaan, jos emme välillä patistaisi häntä." Vaila hymähti. "Toivoimme, että hän löytäisi jonkun kivan tytön, jonka kanssa viihtyisi, mutta hän on kauhean ujo. Huusin hänet alakertaan ja kysyin, missä Archie oli, mutta hän vain tokaisi, että tämä on ulkona. Tiedät viisitoistavuotiaat. Eivät ihan puheliainta sorttia."

"Eikö Archie kertonut, mihin meni?"

"Lawrie väitti, ettei, muttei se mitään todista. Hänenikäisilleen aikuisten puheet menevät toisesta korvasta sisään ja toisesta ulos. He tuntuvat vajonneen omaan unimaailmaansa."

"Totta puhut." Perezillä ei ollut kokemusta teinipojista luukuun ottamatta sitä, että hänkin oli joskus ollut nuori, mutta hän halusi jotenkin rauhoittaa Vailaa ja rohkaista tätä jatkaamaan. "Näit siis Archien vielä sen jälkeenkin?"

"Kyllä! Hän tuli kotiin illalliselle. Myöhemmin kuin olin odottanut, ja oli jo pimeää. Olin alkanut huolestua, sillä ulkona tuuli raivokkaasti. Hän sanoi, että oli kuljettanut puita. Hän oli kaatanut viime viikolla pitkän aidan, katkonut tolpat ja pussittanut ne. Emme itse tarvinneet kaikkia, ja muutamat saaren vanhuksista ottivat puut mielellään. Ja kun joulukerran oli ovella, hänet kutsuttiin joka paikassa teelle ja lämpimäisille." Vaila vaikenä ja lisäsi sitten: "Tai naukulle."

"Oliko hän juovuksissa, kun palasi kotiin?"

"Ei umpijurissa", Vaila vastasi, "mutta selvästi juonut. Sellaista se on tähän vuodenaikaan."

Perez nyökkäsi. Niinhän se oli. Hän myös tunsu Archien ja tiesi, ettei tämä koskaan kieltäytynyt ryypystä. "Voitko laatia listan siitä, keiden kaikkien luona hän kävi?"

"Totta kai." Vaila kääntyi hetkeksi pois, ja Perez ajatteli, että vasta tällaiset yksityiskohdat kai saivat tämän kunnolla ymmärtämään miehensä kuoleman. Varma hän ei kuitenkaan ollut, ja kun Vaila taas kääntyi hänen puoleensa, tämän kasvot olivat edelleen ilmeettömät, kuin kiveä. "Nautimme varhain illallista, kaikki saman pöydän ääressä. Iainilla oli takanaan ensimmäinen lukukausi sisäoppilaitoksessa Kirkwallissa, ja tuntui hyvältä saada hänet kotiin ainakin muutamaksi viikoksi."

Useimmat Westrayn nuorista kävivät alakoulun loppuun Pierowallissa ja muuttivat sitten viikoiksi Kirkwalliin. Samoin oli tehty Perezin lapsuudenkodissa Fair Islellä: hän oli siirtynyt Anderson High'hin Lerwickiin, vaikka olikin joutunut aloittamaan siellä jo aikaisemmin, yksitoistavuotiaana. Kaikki kävivät läpi saman siirtymäriitin, mutta joillekin se oli vaikeampi kuin toisille.

"Kuinka hän on pärjännyt?"

"Ilmeisesti oikein hyvin. Kiitos, kun sinä ja Willow olette pitäneet häntä silmällä."

He olivat muutaman kerran kutsuneet pojan Harrayhin illalliselle ja vieneet häntä elokuviin tai konserttiin. Iain oli varsin lahjakas soittaja, joka esitteli mielellään taitojaan. Tosin myös hieman lapsekas ikäisekseen. "Ilman muuta. Hän on hieno poika."

"Aye, no, Lawrie on kaksikosta hiljaisempi, kun taas Iain heittäytyy välillä vähän villiksi." Perez tiesi, että jossakin toisessa tilanteessa Vaila olisi saattanut hymyillä lämpimästi ja lisätä: *Tulee isäänsä*. Nyt tämä näytti pidättelevän itkua.